Muhâlea (Hul): Eşlerin Anlaşarak Boşanması

Kadının vereceği bir bedel (fidye) karşılığında eşlerin anlaşarak boşanmalarına muhâlea (hul) denir.[48] Muhâlea yoluyla boşanma öncelikle kadının hakkı olmakla birlikte koca da boşanmak için gerektiğinde bu yola başvurabilir. Muhâlea yoluyla eşlerin boşanması için İslam hukukçularının çoğunluğuna göre hâkim kararına ihtiyaç yoktur. Muhâlea, kocanın talak hakkına karşılık olarak kadına verilmiş bir hak olduğu için bazı İslam hukukçuları kadının muhâlea teklifini kocanın kabul etmemesi hâlinde olayın mahkemeye intikal edeceğini söylemektedirler.[49]

Muhâleada eşlerin üzerinde anlaştıkları bedele *muhâlea (hul) bedeli* denir. Prensip olarak muhâlea bedeli evlenirken kocanın karısına verdiği mehir miktarı ile sınırlı olmakla birlikte, bu bedelin evlenirken kocanın hanımına verdiği mehir miktarından az veya çok olması da mümkündür. Ayrıca evlilik akdinde mehir olabilecek her türlü mal, muhâlea bedeli olarak da kararlaştırılabilir.

Muhâlea yoluyla boşanma, Hanefîlere bir bâin talaktır. Şâfiîlerde tercih edilen görüşe göre talak, fesih olduğu şeklindedir. Muhâlea yoluyla boşanmanın fesih kabul edilmesi hâlinde kocanın sahip olduğu üç talak hakkından biri eksilmemiş olmaktadır.

Tefrik: Eşlerin Mahkeme Kanalıyla Boşanması

Belirli sebeplerin bulunması halinde hâkimin eşler arasında boşanmaya hükmetmesine fıkhî (hukuki) bir terim olarak "tefrik" denir. İslam hukukunda "*kazaî boşama***"** olarak da bilinen tefrik yoluyla boşanma, günümüzdeki mahkeme aracılığıyla, hâkim kararıyla boşanma sistemine benzemektedir.

Eşlerden her birinin tefrik yoluyla boşanmak için mahkemeye başvurma hakları bulunmakla birlikte prensip olarak bu hak öncelikle kadına verilmiştir. Hanefîlerde tefrik yoluyla boşanmayı gerektiren sebepler oldukça sınırlı tutulurken diğer mezheplerde bu sebepler biraz daha geniş tutulmuştur.

İslam hukukçularının çoğunluğunun kabul ettiği ve 1917 tarihli Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnamesi'nin "*hıyâr-ı tefrik*" başlığı altında birçoğunu kanunlaştırdığı (md. 119-130) başlıca tefrik sebepleri şunlardır:[50]

1) *Hastalık ve kusur (Eşlerin her ikisi için de geçerlidir)*

2) *Kocanın kaybolması*

3) *Kocanın nafakayı kesmesi ve temin edememesi*

4) *Fena muamele (kötü davranma) ve şiddetli geçimsizlik (Eşlerin her ikisi için de geçerlidir)*

5) *Kocanın hanımına yaklaşmamaya yemin etmesi (îlâ)*[51]

6) *Kocanın hanımına zina isnadında bulunması (liân,mülâane)*[52]

48 Bakara suresi, 229. ayet.
49 Yılmaz, Boşanma, s. 384-392.
50 Cin, *Boşanma*, s. 87-*110; Aydın, Aile Hukuku, s. 200*-203; Karaman, *Anahatlarıyla İslam Hukuku*, II, 121-127
51 bk. Bakara suresi, 226-227. ayetler.
52 bk. Nur suresi, 6-9. ayetler.